

Folket stämmer storföretag

Ansvar utkrävs för massivt stöd till förtrycket

Kampanjen mot företag som berikade sig på apartheid har intensifierats efter att ett av de åtalade företagen, Barclays Bank, är på väg att åter träda in på den sydafrikanska arenan.

– Allmänheten har glömt vad som hände under det fruktansvärda terrorstyret i det här landet från 1976 till slutet av 80-talet. Det krävdes olja, pengar och vapen för att finansiera en sådan regim, och de kom ju någonstans ifrån, säger Tristen Taylor, kampanjansvarig på Jubilee SA.

Johannesburgs centrum vaknar abrupt till liv en tidig lördagsförmiddag när ett tusental demonstranter från kampanjorganisationen *Jubilee SA* till ljudet av kampsånger och stampande fötter intar gatorna.

Demonstranterna sätter stopp för handeln när de blockerar entrén till ett kontor för den sydafrikanska banken ABSA, som snart kan komma att ägas av brittiska Barclays Bank.

Förbipasserande plockar nyfikenheten åt sig av de flygblad som delas ut, för att få svar på frågan varför Barclays Banks återintåg i Sydafrika väcker så starka reaktioner.

För dem som studerat utländska företags stöd till apartheidregimen är fallet glasklart. Enbart mellan 1982 och 1984 lånade Barclays

Bank ut över 478 miljoner amerikanska dollar till apartheidregimen – trots varningar från FN om att handeln borde avbrytas eftersom apartheid förklarats som ett brott mot mänskligheten. 1976 köpte Barclays Bank obligationer i det sydafrikanska försvaret för drygt 10 miljoner kronor, som överlämnades vid en ceremoni med militären.

– Åtalet mot Barclays Bank är väldigt tydligt. Det fanns bara ett ändamål som den sydafrikanska militären kunde använda ett lån på 10 miljoner rand till år 1976. Det finns en direkt koppling mellan lånet och förtrycket, säger Tristen Taylor.

Tigande företag

Frågan om internationella företags ansvar har länge debatterats i Sydafrika efter att den uppmärksamade Sannings- och försoningskommissionen, TRC, under ledning av ärkebiskop Desmond Tutu, misslyckades med att få företagen att träda fram och berätta om sin relation till apartheidregimen. Resultatet blev att företagen i praktiken beviljats amnesti.

Khulumani Support Group, vars 44 000 medlemmar utsattes för grova brott mot mänskliga rättigheter under apartheid, har med stöd av *Jubilee SA* stämt Barclays Bank och 22 andra multinationella företag. Dessa anklagas för att på ett uppenbart sätt ha bistått apartheidregimen med pengar, olja och vapen. Två andra bredare rättsfall mot

företag som verkade i landet under apartheid pågår också i en domstol i USA.

– Barclays Bank hade en möjlighet att bli rentvådda genom TRC. Men de valde att inte delta. Nu kräver vi att de ber om ursäkt, betalar skadestånd och når en uppgörelse i rättegången, säger Tristen Taylor.

Inget regeringsstöd

Istället för att stödja rättsprocessen i USA har den sydafrikanska regeringen motarbetat Khulumani Support Groups och övriga rättsfall mot utländska företag. I ett inlägg till domstolen skrev den dåvarande justitieministern Penuell Maduna att regeringen inte stöder fallet och att frågan om kompensation klarats av i och med TRC, där ett urval av apartheid offer fick cirka 30 000 kronor i kompensation från staten. Desmond Tutu har dock gett sitt stöd till stämningen i USA.

– Den sydafrikanska regeringen har sedan länge antagit en neoliberal ekonomisk agenda. Regeringen har helhjärtat köpt idén om vikten av utländsk direktinvestering. Den har inte tagit itu med frågan om sociala och mänskliga rättigheter som åtföljer dessa affärer. Barclays uppköp av ABSA ses som den första av många liknande affärer som ska stimulera Sydafrikas ekonomi, säger Tristen Taylor.

För honom och *Jubilee SA* är det klart vilkas ekonomi som kommer att stimuleras av affärer som denna: Storbritanniens, Barclays aktieägare och några få rika sydafrikanska affärsmäns.

Sociala rörelser, kyrkliga organisationer och fackförbund har ställt sig bakom kampanjen, som *Jubilee SA* nu hoppas kunna utvidga till andra länder i Afrika där Barclays Bank har kontor, och till resten av världen.

När företaget lämnade Sydafrika i mitten av 80-talet skedde det först efter massiva antiapartheidprotester bland bankens kunder i England. Förhoppningen är att liknande protester idag ska leda till att kampanjens krav på ursäkt och kompensation uppfylls.

– Vi kommer aldrig att ha lika mycket resurser som multinationella företag. Om inte ens regeringar kan stå upp emot dem, vad kan en liten enskild organisation göra? Men vi kommer att fortsätta trakassera dem!

ÅSA ERIKSSON
Johannesburg

Khulumani Support Groups 44 000 medlemmar vill ha kompensation för övergrepp under apartheidtiden.

FOTO: ÅSA ERIKSSON

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Icke-kommersiell-Dela Lika 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/se/>.
Verket kan publiceras i www.sydrafrikatidningen.se.